

Despre Biserică, abordarea misiunii ei în istorie, precum și raportul intelectualilor cu aceasta...

Vorbind despre Biserică și în Biserică – despre rolul și importanța Ei, am ajuns la multe definiții ce i se dau Bisericii, cu alte cuvinte am ajuns la o teoretizare, la o nuanțare a detaliilor... Nu știu, în schimb, în ce măsură, împlinim în practică cunoștințele teoretice pe care le cunoaștem despre Biserică și dacă le împlinim în Biserică – acolo unde le este locul și rostul!... Și din cauza acestei stări de fapt există o tensiune: între real și ireal, între istorie și Împărăția Lui Dumnezeu. Sau, mai concret, între idealul creștin: care este viața în Iisus Hristos și viața pământească pe care o ducem cu toții. Rezolvarea acestei antinomii, contradicții nu implică numai acțiunea umană ci și divină. Prin el, omul, a realizat prea puțin în planul sensului și a destinului său. Când singur vrea să se autodivinizeze, să se facă înger de fapt el ajunge fiară.

Există o tensiune: între real și ireal, istorie și Împărăția Lui Dumnezeu. Sau, mai concret, între idealul creștin: care este viața în Iisus Hristos și viața pământească pe care o ducem cu toții. Rezolvarea acestei antinomii, contradicții nu implică numai acțiunea umană ci și divină. Prin el, omul, a realizat prea puțin în planul sensului, destinului său. Când singur vrea să se autodivinizeze, să se facă înger el ajunge fiară. **Omus secundus deus** – maximă iluministă și marxistă – este concretizarea acestei căderi. Căutând singur paradisul desăvârșirii a aflat iadul dezumanizării. Tensiunea nu se poate rezolva în sine ci numai în Iisus Hristos. Iar mântuirea noastră se realizează așezându-se sub Revelație, nu deasupra ei. Omul căzut refuză Revelația, el pune condiție Revelației, erezia, produsul subiectivismului demonic, face ce vrea cu Revelația și transmiterea ei prin Biserică. Ei uită că natura Revelației, nu este o sumă de propoziții, de informații, iar înțelegerea mântuirii nu e una gnostică, teoretică.

Se uită că religia creștină nu este rodul căutării omului ci este istoria căutării omului de către Dumnezeu. În Revelație, în această căutare și descoperire, Dumnezeu nu comunică numai adevărul despre El, ci se deschide El Însuși și ne arată condițiile mântuirii în El. Unirea omului cu Dumnezeu este scopul Revelației, deci umanul este uman numai în Dumnezeu. Această înfiere a noastră în Iisus Hristos se realizează în Biserică. Acesta e mesajul Ortodoxiei și puterea ei unică: accesul la duhul înfierii. Ereziile caută a-și acomoda lor lucrurile Lui Iisus Hristos, patimile, învierea și chiar trimiterea Duhului Sfânt. Dar se uită, în întinericul ce-i cuprind, că Iisus Hristos este însuși Omega apostolos tu Teo, marele trimis al Tatălui, după expresia Sf. Grigorie Palama. Căci El Spune: „N-am venit să fac voia mea ci voia tatălui meu, care este în ceruri”. Așadar, cine trimite, cine alege, cine este trimisul? **Tatăl trimite** pe Duhul: „cine vă primește, pe Mine mă primește și cine mă primește pe Mine, primește pe Cele ce M-a trimis pe Mine”. (Mt. 11,40) „Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac”. (In. 14,16) Sfânta Treime este misionară prin însăși trimiterea ei.

Modurile de existență a Lui Dumnezeu se comunică Bisericii, Ea este aleasa și Ea este plină de Treime, spune Sf. Vasile cel Mare: Ea este aleasa și ea trimite. Sfânta Treime este baza, modul structurii funcțiilor Bisericii. Taina coborârii Sf. Treimi și taina urcării omului la Ea este esența adevărului, concretizat în această realitate divino-umană care este Biserica. A fi creștin, a fi în Biserică înseamnă a fi în Sfânta Treime. Unirea se face prin Sfântul Botez, În Biserică nu în afară de Biserică, după principiul paulin: Nu ne propovăduim pe noi înșine. Orice propovăduire care-L rupe pe Iisus Hristos de Sfânta Treime, de Biserică, face din Ea o simplă învățătură umană.

Mântuirea în Biserică este intrarea în comuniune cu Sf. Treime căci Ea, Biserica este locul și spațiul manifestării Sf. Treimi. Iar Biserica se manifestă în Sf. Treime, în care se află nuanțele persoanelor: a Tatălui și a Fiului și a Sf. Duh. (Tainele inițierii) De aceea cea mai mică biserică devine Ierusalimul ceresc. Iisus Hristos ne mântuie nu în primul prin învățătura Lui ci în prin Persoana Sa, care a zis: Eu sunt pâinea vieții (In. 6,35). De aici rezultă inseparabilitatea operei și învățăturii Lui Iisus Hristos de Persoana Sa, și acesta este un principiu dogmatic. Iisus Hristos nu a venit să ne dea numai o gnoză, o cunoștință, un cod moral, sau anumite mistere esoterice, El este prezent în Biserică prin Sfintele Taine. Și de aici rezultă aspectul ființial al mântuirii: El ni se dă cu viața Lui, iar mântuirea: este viața noastră în Sf. Treime după cum Sf. Ap. și Ev. Ioan ține să consemneze în cap. 17. Morala se identifică cu persoana Lui Iisus Hristos. La fel Revelația nu e o sumă de propoziții sau de doctrine, ea este persoana Lui Iisus Hristos, este viața Sf. Treimi. Dar acestea sunt în Biserică, ruperea

omului de Dumnezeu și de dragostea Lui, prin erezie, este un „pustiu de bine”. „Ei uită că ascultarea și smerenia este modul existenței în sânul Sfintei Treimi”, după cum spune Sf. Siluan Athonitul. Ei uită că Iisus Hristos „trăiește în eternitate în stare de Fiu”, adică de ascultare.

Nu se poate reduce creștinismul la un simplu moralism sau doctrinalism, acestea sunt metode ale misionarismului neoprotestant. Trebuie să înțelegi, să cauți, să afli că dogma nu este doctrinalism iar morala eticism, ci ele, sunt viață, participare la Dumnezeu. Dacă „Bucuria Tatălui și a Fiului este în Duhul Sfânt”, spune Sf. Grigorie Palama, cum tu faci din iconomia lor în Biserică și în Istorie ? După Slăvita Sa Înviere, Mântuitorul se arată ucenicilor și le spune: Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Și puțin mai târziu: „Și iată Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului”. (Mt. 28,19-20). Expresia “toate” arată natura și porunca misiunii. Misiunea se realizează pe baza scripturii și a tradiției liturgice și patristice, căci Iisus Hristos Însuși a zis: „Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul” (In.16,13). Conștiința misiunii trebuie lărgită, iar misiunea Bisericii nu a înțeles alegerea ca supremație.

Dumnezeu te alege, nu ca să te înalțe, ci ca să te coboare, prin slujire. Arhiereul, Preotul, Diaconul, crediciosul sunt robii Lui Dumnezeu. (Ep. Romani - 9,10,11). E de luat aminte: Orice dezlegare se face pentru ceilalți, Iisus Hristos și-a dat viața pentru toți, suntem aleși, pentru a fi la dispoziția tuturor. În creștinism, alegerea este universală, ucenicii au fost trimiși la toate neamurile. Epistola către Efeseni: este cartea ecleziologică a Bisericii. Prin opera Sa Hristos recapitulează totul, concentrează totul sub un singur cap: El, și aceasta este marea taină că: „păgânii sunt împreună cu noi martori ai aceleași făgăduințe”. Iisus Hristos rupe peretele vrajbei dintre Israel și păgâni. Aceasta este misiunea Bisericii, marele mister: ea împacă totul și ceea ce este pe orizontal și pe vertical. Misiunea sa este a chemării, a slujirii și împăcării. Referințe speciale avem la Matei – cap.10 și Luca – cap. 9 din ele rezultă legătura indisolubilă dintre evanghelizare și slujire, Biserica făcând prezentă, ca activitate mântuitoare, prezența Lui Iisus Hristos în lume și Istorie.

Pe lângă Sf. Taine (avem legătura cu Iisus Hristos), trebuie să se înțeleagă că acest trup al Bisericii este și organizat după concepția paulină, din Epistola către Efeseni. **Ortodoxia și Biserica Romano-catolică au o înțelegere bisericească, eclesială, a credinței, deci obiectivă, ca realizare și plenitudine a Lui Iisus Hristos.** Denominațiunile creștine, ereziile istorice înțeleg individualist credința. Se uită, sau nu se înțelege că Biserica poate fi contestată nu numai secularistic (sociologic, ideologii ateiste) ci din interiorul ei, de natură creștină.

Așadar, Biserica și Iisus Hristos sunt o unitate indisolubilă. Istoria misiunii se identifică cu istoria Bisericii. Istoria ei este relația Lui Dumnezeu cu semenii și invers. Neavând o istorie a misiunii, nu ai o istorie a Bisericii, și atunci, ești doar o simplă adunare, un grup de oameni, o apariție meteoritică, stelară pe scena istoriei și a teologiei. Trebuie să iei aminte, la fel și noi! Relația umanității cu Dumnezeu se înțelege ca **realitate istorico – teandrică**. Dar mărturisirea în istorie este incomodă pentru societatea bazată pe minciună, înșelăciune și violență. A mărturisi pe Dumnezeu înseamnă a declara război pe viață și pe moarte cu diavolul, a nu mărturisi înseamnă a avea pace cu acesta. Dacă în perioada persecuțiilor, creștinismul era prigonit fiind în afara societății, astăzi se constată o ieșire acesteia din creștinism spre puncte centrifuge ale autoumanizării. Vocea profetică a Bisericii se aude în istorie, căci nu se concepe, ca propovăduind adevărul să nu mustri păcatul. Glasul ei este aidoma cuvintelor scripturii: „Iată Eu stau la ușă și bat”... Chemarea ei se îndreaptă către toți, și face acest lucru din ziua Cincizecimii, prin vicisitudinile istoriei. Glasul ei străbate veacurile, căci mărturisirea credinței creștine îi aparține doar Ei.

În altă ordine de idei, omul zilelor noastre se luptă pentru a nu pierde sentimentul transcendenței. Ideea că este **pe pământ** pentru un sens care depășește viața lui precară de aici, este zbuciumul lui. El se adaptează imanenței, veacului. Efortul luptei spre a nemuri îi ia locul o practică, pe care o ideologizează, în vederea realizării fericirii terestre.

La el, acțiunea capătă un primat asupra contemplației. „Homo Faber” triumfă asupra lui „Homo Sapiens”. Nu în zadar substituie Faustul lui Goethe, mărturisirii despre întâietatea Cuvântului Lui Dumnezeu, mărturisirea modernă: La început era: Fapta! Dar strădania lui, fapta lui, nu sunt desăvârșite, nu sunt o mântuire în sine. Dacă ai pretenția aceasta îl înlocuiești pe Dumnezeu. Nu degeaba teologul de marcă al secolului Iustin Popovici, spune că societatea de azi e ariană, ce se pretează în a fi propria-i mântuire, tăgăduind mâna providenței în istorie, chiar pe Iisus Hristos. Despre o asemenea filosofie a umanului nimic nou, este **idealul sofistic**, care a existat și în **antichitatea**

creștină, mai exact în gnosticism, care se preta în a fi o religie intelectualistă, a elitelor culturii. Era greu de respins pentru că se dădea drept religia însăși, o falsă religie care parazita ortodoxia credinței, pentru că îi folosea schemele teologice, metodele exegetice, dar această pervertire intelectualistă a creștinismului era o atitudine față de dogmă, revelație, credință.

Ea venea cu o teorie: Evanghelia Bisericii era o formă superficială a revelației, există o altă revelație profană, accesibilă doar gnosticilor, deci esoterică. Uitând că Revelație înseamnă totul pe față. O structură de gândire întâlnită la secte: a fi pocăit, a face pocăință înseamnă a veni la noi, un act ce aparține nouă, cu alte cuvinte grupări esoterice. Și aici un **idealism sofistic**.

Un alt concept clasic de „intelectual” apare în **Evul Mediu** sub forma intelectualului scolastic (sumele teologice) care supune analizei rațiunii adevărurile credinței. Acest tip de intelectual apărut în Biserica Apuseană s-a transformat în nominalism, într-o perspectivă antibisericească: de la dogmă reflecția s-a oprit numai la natură, univers, punând bazele științei moderne fără o raportare la dogmă.

O nouă ipostază a intelectualului: este aceea a **intelectualului revoluționar**, tipice revoluției franceze și nazist-feministe. Marx din Tezele despre Feurbach, conștient de rolul intelectualității, ca forță politică, postulează schimbarea lumii, prin crearea unei intelectualități care să schimbe realitatea. Dar ce însemna realitatea în planul social? O conformare cu ideile marxiste, promovată de o intelectualitate ce promova utopia, gândirea în ficțiuni, în sistematizări ale idealului.

Intelectualul marxist a început să critice totul, să se facă suprainterpretul istoriei, și, în sfârșit, mobilizând mase de oameni, a adus, în sfârșit, pe toate acestea în robirea voinței, a libertății.

Față de aceste minciuni ideologice să analizăm, izolat, atitudinea unui filosof și gânditor creștin: Soren Kirgegard care în anul 1848 scria în jurnalul său, în care se face autorul unei diagnoze și a unei răspândiri a răului istoric întruchipat în comunism, cărora istoria ulterioară le-a confirmat deplin.

Succesul revoluției burgheze i-a revelat faptul că, de acum victoria comunismului este inevitabilă, această „catastrofă” urmând să reveleze esența adevărată a epocii: tirania maselor, a fricii, nu de Dumnezeu, ci de om, ruina adevărului, a moralei și a religiei, declinul omului ca ființă spirituală. Cu clarviziune remarcabilă Kirgegard surprinde exact esența spirituală, pseudoreligioasă, a comunismului. El notează: „Forța, tăria comunismului stă evident în ingredientul demonic, conținut în el, ca religiozitate, căci, demonicul conține și el adevărul, numai că e răsturnat.”

Comunismul este o mișcare religioasă cu aparențe politice. El este politicul devenit religie, finitul convertit în infinit, comunismul este hybris-ul total. În condițiile instaurării lui istorice, lumea nu va mai putea fi guvernată lumește, răsturnarea valorică și confuzia spirituală generate de el făcând imposibilă ordinea tradițională ca mijloc de afirmare a valorilor spirituale anterioare, care nu vor mai putea fi restabilite decât de martiri, afirmă Kirgegard într-o profetică anticipare a „anti-revoluționarilor” est europene din anul 1989.

Utopia marxistă a creat intelectualitatea de masă. Este produsul unei tentații, a ispitei originalității sale. Ea a exclus autentică intelectualitate. Însă a exclude înseamnă, după Bergson, a înlocui. Unii au fost înlocuiți alții au cochetat cu marxismul.

Prototipul intelectual compatibil cu creștinismul este **intelectualul profetic** având sensul biblic al cuvântului, cu două profunzimi: - și înainte (care anticipează), - locul cuiva: în locul Lui Dumnezeu, a fi vocea acestuia, a adevărului pe pământ.

Profetul adevărat nu este urmat de cei mincinoși, nu-și duce până la capăt ideile prin minciună, nu clădește o rânduială comunitară prin minciună. Ce intelectual este acela care „ucide” în numele ideologiei. Intelectualul profetic își dă viața pentru aproapele, el îmbracă aura martiriului. Aceasta este o responsabilitate. Al. Soljenițin e o altă particularizare a intelectualului profetic, e una dintre marile conștiințe ale sec. Al XX – lea și, în același timp, fervent pravoslavnic drept credincios.

Educat în stilul școlii sovietice, cursant al Școlii Militare, luptă pe front, e decorat, dar în anul 1944 este degradat. Este condamnat și închis într-un lagăr de lângă Moscova, unde scrie romanul: „Primul cerc”. Ajunge în Kazastan, unde este supus unui regim mai dur. Aici scrie lucrarea: „O zi din viața unui lagărean”... și toate celelalte, astfel încât activitatea lui subversivă pentru sovietici determină expulzarea din U.R.S.S., el a avut curajul să spună ceea ce milioane nu au avut curajul să o facă, a demascat ceea ce alții încercau să mascheze. În occident, cărțile lui au reușit să demoleze mitul societății sovietice, să spargă zidul în care se complăcea intelectualitatea occidentală de stânga și marxistă. Ține conferințe, discursuri celebre, primește Premiul Nobel în anul 1970.

A fost una din cele mai importante mesaje, intelectuale și spirituale, ale secolului XX.

Occidentul l-a mediatizat, a vrut să-i creeze nimbul de campion, dar Soljenîțin a criticat și scăderile morale ale liberalismului și democrației occidentului. Reacția nu a întârziat să apară: este respins din partea unui important segment american care nu s-a recunoscut în puritanismul moral și teologic a lui Soljenîțin. El pledă pentru o reformă morală, acuzând societatea occidentului de complicitate cu regimul sovietic, cerea intransigență morală,... și, foarte interesant, și pe cea militară. A prevăzut căderea comunistă, o profetise prin viață, prin operă, încă din anul 1960.

În anul 1970 trimite o scrisoare guvernului sovietic, în care postulează că Rusia e în pragul unei iminente catastrofe, vorbește de prăbușirea internă, a moralei, a spiritualității. În anul 1973 se adresează Patriarhului. În anul 1974 lansează un manifest: „a trăi și a nu minți” în care arată că singura cale pentru salvare e schimbarea internă, din temelii. Arată că orice situație cât de perfectă se prăbușește odată ce omul se prăbușește în interior.

În mesajul din anul 1989 apără, de altfel de multe ori, **libertatea religioasă**, aceasta fiind singura cale de salvare a Rusiei. O face el, ca intelectual, o atitudine ce mustră letargia clerului rus... Pune accentul pe reconstrucția morală a societății. Prin tot ce a făcut, Soljenîțin a manifestat un statut de profet. La momentul potrivit și-a asumat un destin de martir. Atunci ești un profet adevărat când îți asumi să spui oamenilor ceea ce nu le place, pentru a vădi minciuna ideologică. A arăta cu curaj oamenilor ceea ce este. Întâi denunți minciuna, apoi să-l arăți și pe mincinos. Toate că este țin de responsabilitate.

Închei, pentru a cinsti pe cei vrednici, cu câteva versuri ale lui Soljenîțin, adunate într-un poem ce rezumă în el forța și crezul acestei mărturisiri:

Rugăciune

Cât de ușor îmi e să trăiesc cu Tine, Doamne
Cât de ușor îmi e să cred în Tine
Când mintea mea slăbește sau se pierde în neînțeleș,
Când cei înțelepți nu văd dincolo de seara ce cade
Și nu știu ce trebuie să facă mâine,

Tu îmi trimiți de sus certitudinea clară
Că tu ești și vei lucra în așa fel
Încât să nu fie închise toate căile binelui.

Pe culmea slavei pământești
Mă întorc cu uimire pe această cale
Pe care n-aș fi putut-o descoperi singur niciodată,
Această uimitoare cale care,
Dincolo de desnădejde, m-a condus acolo
De unde am putut trimite umanității, reflexul Luminii Tale.

Și cât timp va trebui să o reflectez
Tu îmi vei da puterea
Și tot ceea ce eu nu voi avea timpul să fac
Tu vei încredința **altora**.

Stelian Gomboș